

Johdanto

Ainahan lapset ovat rakennelleet esityksiä, keksineet satuja, luritelleet omia laulujaan, kokeilleet, minkälaisia ääniä soittimista syntyy ja lopulta säveltäneet omiaan. Näin minäkin tein ja niin tekevät omatkin lapseni. Se on kuitenkin toimintaa, joka yleensä jää aikuisilta joko liian vähälle huomiolle tai sitä ei havaita lainkaan. Tällä vuosituhanella esitykset, sadut ja laulut ovat kuitenkin systemaattista kasvatustoimintaa draaman, sadutuksen ja tarinasävellyksen nimellä.

Tässä kirjassa sadut ja tarinat toimivat sekä peilinä että ikkunana ryhmän kokemukselle osallistavan teatterin keinoja käyttämällä. Satuja tutkitaan eri näkökulmista, pohditaan tunteita, roolihahmojen välisiä suhteita, mietitään vaihtoehtoisia ratkaisuja ja aikaulottuvuutta. Mikään tarinoista ei toteudu samanlaisena jokaisen ryhmän tekemänä, vaikka lähtökohtana ovatkin samat sadut. Jokainen ryhmä on erilainen, ja draaman ohjaajan haaste on ohjaamisen lisäksi kuunnella ryhmäänsä. Keskeistä on leikillisuus, vuorovaikutus, ryhmän valintojen moniäänisyys, keskeneräisyyden hyväksyminen, kollektiivinen kokemus, eettisten periaatteiden kunnioitus ja prosessin merkityksen korostaminen – ei välttämättä valmiin näytelmän esittäminen. Tosin teatteria tässä prosessissa syntyy ikään kuin itsestään.

Kirja soveltuu erityisesti varhaiskasvatukseen ja alaja yläkouluikäisten ohjaamiseen. Ohjaavilla aikuisilla voi olla hyvin erilainen ammatillinen tausta, mutta yhteistä heille on halu toteuttaa draamaa ja muita toiminnallisia työtapoja lasten ja nuorten kanssa. Siksi kutsun näitä aikuisia tässä ohjaajiksi.

Kirjan alkuosassa kuvailen draaman perusteita ja samalla myös sadutusta ja tarinasävellystä, joita voi yhdistää draamaan. Sadutuksessa ja tarinasäveltämisessä on samankaltaisia piirteitä, sillä molemmat luovat osaltaan lasten omaa kulttuuria. Sadutus ja tarinasävellykset ovat toiminnallisia työtapoja, joita olen toteuttanut työssäni lasten kanssa 1990-luvulta alkaen, aluksi päiväkodissa ja myöhemmin alakoulussa. Tuolloin en kuitenkaan käyttänyt näistä työmuodoista kyseisiä nimityk-

siä. Myöhemmin tutustuin menetelmiin 2000-luvun puolella. Sadutuksen ja tarinasävellyksen kehittäjät ovat luoneet menetelmänsä ruohonjuuritason työstä pidemmälle, laajemmaksi kokonaisuudeksi.

Kirjan loppuosassa esittelen tarinat siten, että kuka tahansa voi hyödyntää niitä työssään lasten ja nuorten kanssa tai lukea niitä sellaisenaan ajanvietteenä. Tarinoiden tarkoituksena on palvella ilmaisukasvatusta ja draamaa, sillä satujen ja myyttien avulla on helpompi käsitellä lasten ja nuorten kanssa heitä hämmentäviä tunteita. Samalla hyödynnetään draaman työtapoja. Tarinoiden käsittely myös edistää suvaitsevaisuutta ja kansainvälisyyskasvatusta.

Jokaisen sadun yhteyteen on liitetty aiheen virittäytymiseen sopiva alkuleikki (nuorten kanssa voi puhua aloitustehtävistä tai lämmittelystä) sekä draamatyöskentelyä. Lisäksi mukana on pohdinta ja kokoelma sanoja, jotka voivat olla merkitykseltään epäselviä äidinkielenään suomea puhuvien lasten lisäksi niille, joiden äidinkieli on jokin muu kieli. Joihinkin kirjan satuihin liittyy valmis aputarina, joka sijoittuu nykyaikaan lapsille ja nuorille tuttuihin arkipäivän tilanteisiin. Mukana on myös tietoa sadun alkuperämaasta, ja musiikkivinkki aiheeseen soveltuvasta musiikista.

Olen valinnut sadut kirjaan sen mukaan, mitä tunteita niiden avulla käsitellään. Poimin lukuisista eri tunteista niitä, joita tavallisimmin joudun työstämään lasten ja nuorten kanssa. Keräsin sadut kirjaani saduttamalla lapsia, mutta myös lapset ovat saduttaneet osan materiaalista vanhemmiltaan ja isovanhemmiltaan. Lisäksi isommat lapset ja nuoret saduttivat toisiaan. Muokkasin tarinat lopulliseen muotoonsa sadutettavien luvalla siten, että ne palvelevat tämän kirjan draamatyöskentelyä ja toimivat samalla itsenäisinä kertomuksina. Sadutettavien monikulttuurinen tausta näkyy siinä, että sadut ovat peräisin eri puolilta maailmaa. Kukaan ei kuitenkaan ole yksinomaan tietyn kulttuurin edustaja, koska identiteetti muodostuu eri asioista. Mielestäni tarvitaan mosaiikki-identiteettejä, joissa ihmiset voivat

Tarinat tunteiden tulkkina

tuntea kuuluvansa useaan kulttuuriin samanaikaisesti. Esimerkiksi suomalaisuus voi olla osa eurooppalaisuutta ja mikseipä osa maailmankaikkeutta.

Ohjaajan on välttämätöntä tutustua etukäteen satuihin ja miettiä, miltä osin ne soveltuvat omalle lapsiryhmälle. Esimerkiksi osa saduista on väkivaltaisia, joten on aiheellista miettiä, kertooko lapsille sadun kirjasitetyssä muodossa vai pehmentääkö sen ilmaisua. Lapset voi etäännyttää sadusta esimerkiksi kertomalla, että tämä nukke ohjaajan kädessä on sadun jumalolento. Toisinaan satujen aputarina voi korvata varsinaisen sadun, jos satu ei ole ryhmälle sopiva.

Muista kuitenkin, että pelottavistakin asioista voi useimmiten puhua lasten kanssa, jos ilmapiiri on turvallinen ja keskustelulle annetaan aikaa. Lasten kyky työstää tunteita on yksilöllinen, joten se on huomioitava. Väkivaltaa kokeneiden lasten kanssa ei välttämättä ole hyväksi käsitellä lainkaan satujen väkivaltaa, koska emme toimi terapeutteina. Kuulostele sen sijaan lapsilta etukäteen, ovatko he valmiita käsittelemään satujen aihepiiriä. Sitä voidaan miettiä lasten kanssa yhteistä sopimusta tehtäessä ennen varsinaista sadun kuuntelua ja draamatyöskentelyä.

Myös yhteydenpito huoltajiin on tärkeää, jotta kotiväki tietää, mitä lasten kanssa tehdään. Lapsille voi antaa tehtäväksi pyytää vanhempia kertomaan lapsuutensa lempisadun, jolloin vanhemmat pääsevät osalliseksi lastensa toimintaan ja innostuvat usein siitä. Sadun kirjoittamisen sijasta pienet lapset voivat piirtää kuvan sadusta ja esitellä sen halutessaan ryhmälleen.

Aiheesta piirtäminen sopii kaikkien satujen työskentelymuodoksi. Kirjan piirroskuvat on tehty niin, että lasten on helppo jatkaa niiden pohjalta omien piirrosten tuottamista valmiin kuvan viereen. Lisäksi piirroskuvia voi käyttää värityskuvina. Samalla voidaan keskustella siitä, miten värit ilmentävät tunteita.